

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelat i Stockholm den 15 mars 2007

Mål nr

Ö 1094-06

KLAGANDE

1. EA

2. RF

3. S-EJ

4. BL

5. YS

6. TW

Ombud för 1–6: Advokat CM och jur. kand. HA

MOTPART

Advokatfirman Leif Dahlkvist AB

Box 189

221 00 Lund

Ombud: Jur. kand. MD

SAKEN

Klagan i hovrätt över domvilla

ÖVERKLAGADE AVGÖRANDET

Hovrätten för Västra Sveriges beslut den 10 februari 2006 i mål Ö 1343-05

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Med ändring av hovrättens beslut i själva saken undanröjer Högsta domstolen Uddevalla tingsrätts dom den 22 december 2004 i mål T 2129-04 och avvisar den av Advokatfirman Leif Dahlkvist AB vid tingsrätten förda talan.

Med ändring av hovrättens beslut även i fråga om rättegångskostnader befriar Högsta domstolen EA, RF, S-EJ, BL, YS och TW från skyldigheten att betala Advokatfirman Leif Dahlkvist AB:s rättegångskostnader i hovrätten samt förpliktar Advokatfirman Leif Dahlkvist AB att ersätta dem för deras rättegångskostnader i hovrätten med vardera tolv tusenfemhundra (12 500) kr, avseende ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 10 februari 2006 till dess betalning sker.

Advokatfirman Leif Dahlkvist AB skall ersätta EA, RF, S-EJ, BL, YS och TW för deras rättegångskostnader i Högsta domstolen med vardera tjugooåttatusensjuhundrafemtio (28 750) kr, avseende ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för Högsta domstolens beslut till dess betalning sker.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

EA och medparter har yrkat att Högsta domstolen med ändring av hovrättens beslut undanröjer Uddevalla tingsrätts dom den 22 december 2004 i mål T 2129-04, befriar dem från skyldigheten att betala Advokatfirman Leif Dahlkvist AB:s rättegångskostnader i hovrätten och förpliktar advokatfirman att till dem utge ersättning för deras rättegångskostnader där.

Advokatfirman Leif Dahlkvist AB har bestritt ändring.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader i Högsta domstolen.

Högsta domstolen har den 3 april 2006 förordnat att tingsrättens dom tills vidare inte får verkställas.

SKÄL

Bakgrund

Partrederi MS WS samt Partrederi N bildades genom partrederiavtal som ingicks den 13 maj respektive den 15 juni 1977. EA och medparter ingick samtliga som redare i partrederierna. RJ utsågs till huvudredare i vartdera rederiet.

I maj 2004 ansökte Advokatfirman Leif Dahlkvist AB om stämning på partrederierna med yrkande att envar av de enskilda redarna i rederierna skulle förpliktas att utifrån sina respektive andelar utge sammanlagt 312 874 kr jämte ränta. Som grund för talan gjordes gällande att advokatfirman under tidsperioden november 2002 – mars 2004 hade biträtt

rederierna, genom deras huvudredare RJ, i diverse juridiska frågor rörande bl.a. redovisning. I dom den 22 december 2004 i mål T 2129-04 förpliktade Uddevalla tingsrätt partrederierna, i enlighet med RJs medgivande, att till advokatfirman utge vardera 140 625 kr jämte ränta. Domen vann laga kraft.

EA och medparter har klagat över domvilla och yrkat att tingsrättens dom skall undanröjas. Som grund för yrkandet har de åberopat att partrederierna inte var behöriga att uppträda som parter i rättegång när tingsrätten tog upp målet till prövning och att det därför förelegat ett sådant rättegångshinder som högre rätt haft att beakta självmant vid ett överklagande (59 kap. 1 § första stycket 1 rättegångsbalken).

Partrederiet och enskilda redares ställning i domstolsförfarande

Partrederi är en särskild bolagsform för bedrivande av sjöfart som har gamla anor. De grundläggande bestämmelserna om partrederi finns numera i 5 kap. sjölagen (1994:1009). I sak överensstämmer dessa bestämmelser nära med vad som gällde enligt 1891 års sjölag redan i dess ursprungliga lydelse. Såväl regleringen i 1891 års sjölag som senare lagändringar har tillkommit genom nordiskt lagstiftningssamarbete.

Partrederi är inte en juridisk person och saknar egen rättssubjektivitet. Trots detta anses partrederiet ha behörighet att uppträda som part i rättegång som angår rättigheter och förpliktelser i rederiverksamheten (NJA 1992 s. 110). I 5 kap. 3 § första stycket sjölagen föreskrivs att huvudredaren, när sådan utsetts, är behörig att väcka och utföra talan i sak som rör rederiet samt i övrigt företräda redarna inför domstolar och andra myndigheter i sådan sak och i andra stycket att, om någon huvudredare inte utsetts, vilken som helst

av redarna kan sökas att svara även för de övriga i sak som rör rederiet. En följd av denna reglering är att i mål där partrederiet är part så kan en enskild partredare inte uppträda som självständig part vid sidan av partrederiet utan redarna är bundna att uppträda genom en företrädare för dem alla. Hur denne skall förhålla sig i processen kan beslutas i samma ordning som tillämpas vid övriga beslut när det gäller partrederiets angelägenheter (5 kap. 5-7 §§ sjölagen).

Trots att de enskilda redarna inte kan uppträda som självständiga parter är partrederiets behörighet att uppträda som part i rättegång endast formell i den meningen att partrederiet utgör en kollektivbeteckning på samtliga redare.

Detta innebär att möjligheten för ett partrederi att uppträda som part i en rättegång kan ses som ett undantag från regleringen i 14 kap. 8 § rättegångsbalken. Enligt första stycket i den paragrafen är i sådana fall då det på någon sida i en rättegång är flera parter var och en att anse som en självständig part i förhållande till motparten. Trots att en mot ett partrederi meddelad dom i princip har samma rättsliga betydelse som om den istället hade meddelats mot envar av de i partrederiet ingående redarna skall emellertid redarna som tidigare sagts inte behandlas som självständiga parter i ett mål mot partrederiet. Domstolen behöver inte heller delge eller på annat sätt underrätta de enskilda redarna om att en rättegång inletts eller pågår mot partrederiet och i målet behöver inte klargöras vilka enskilda redare som kan vara ansvariga enligt en mot partrederiet given dom (jfr Rune, Partrederiet – en

märklig företeelse i process och exekution, Festskrift till Rodhe, 1976, s. 373 ff.).

Behörigheten för EA och medparter att klaga över domvilla

Att de enskilda redarna inte kan uppträda som självständiga parter i en process där partrederiet är part innebär inte, som advokatfirman gjort gällande, att dessa inte skulle vara behöriga att angripa en mot partrederiet meddelad dom genom klagan över domvilla med påstående att partrederiet inte varit behörigt att uppträda som part i målet (jfr NJA 1984 s. 917 och den särskilda regleringen i 5 kap. 3 § sjölagen beträffande överlåtelse av fartyg). En av advokatfirman framställd invändning att huvudredaren numera har betalat de omstämnda fordringarna lämnas utan avseende.

Frågan i målet

Den fråga som Högsta domstolen har att ta ställning till är om tingsrättens dom skall undanröjas på den grunden att tingsrätten tagit upp advokatfirmans talan mot partrederierna till prövning trots att dessa inte varit behöriga att uppträda som parter i målen.

Upplösning av partrederi

Som grund för att partrederierna saknade partsbehörighet har EA och medparter i första hand gjort gällande att partrederierna var upplösta när tingsrätten tog upp advokatfirmans talan till prövning. Enligt EA och medparter upplöstes partrederierna de facto senast år 1981 eftersom de grundläggande förutsättningarna enligt 5 kap. 1 § sjölagen för att ett

partrederi skall anses föreligga inte vid någon tidpunkt därefter varit uppfyllda. Redarna har inte sedan dess bedrivit någon gemensam sjöfart och har inte ägt något fartyg tillsammans. Partrederiavtalen har härigenom blivit nulliteter eller overksamma. I vart fall har parterna konkludent avtalat om att upplösa rederierna.

Advokatfirman har häremot gjort gällande att något konkludent avtal om upplösning inte kan anses ha träffats och att ett partrederi vid sidan av genom avtal inte kan upplösas på annat sätt än som föreskrivs i 5 kap. sjölagen. Då partrederierna inte var upplösta har de också varit partsbehöriga.

Av 5 kap. 1 § sjölagen framgår att ett partrederi bildas genom att flera kommer överens om att under delad ansvarighet gemensamt driva sjöfart med ett eget fartyg. I lagen finns också vissa bestämmelser om upplösning av partrederi. I 15 § finns bestämmelser om en enskild redares möjlighet att få rederiet upplöst efter begäran, och av 7 § tredje stycket framgår att ett beslut som innebär att rederiet skall upplösas är giltigt endast om det biträds av redare som tillsammans äger mer än hälften i fartyget. Av 1 § får också anses följa att redarna alltid har möjlighet att i annan ordning än som direkt anges i lagen komma överens om att partrederiet skall upplösas.

Det finns emellertid också sådana fall där det utan att partrederiet blivit upplöst på något av de sätt som nyss angetts ändå står klart att det inte längre drivs och inte heller kommer att drivas någon gemensam sjöfart med visst

fartyg. Att rederiet är att betrakta som upplöst även i sådana situationer är ett synsätt som har lång hävd. Här kan exempelvis hänvisas till avsnittet om rederiets upplösning i Platou, Forelæsninger over norsk sjøret, band 1, 1929, s. 172 f., där det inledningsvis konstateras att det är en ”klar sak” att ett partrederi är upplöst om det fartyg som verksamheten skall drivas med går förlorat genom förlisning, försäljning eller på annat sätt. Först därefter behandlas de regler om upplösning i norska sjölagen som motsvarar de svenska reglerna. Att man även i svensk rätt uppfattat frågan om upplösning på motsvarande sätt bekräftas bl.a. av att det i förarbetena till 1891 års sjölag (NJA II 1891 s. 31 f.) framhålls att ett beslut om försäljning av fartyget ”har till omedelbar följd det särskilda bolagsförhållandets upplösning”. Det finns inte heller någonting i senare lagstiftning eller praxis som ger anledning till att inta någon annan ståndpunkt än att ett partrederi under alla förhållanden är att anse som upplöst om det står klart att någon gemensam sjöfart inte kommer att bedrivas med det fartyg som rederiet avser (jfr Bredholt m.fl., Sjøloven, 3. udgave, 2001, s. 152).

I detta fall framgår följande av utredningen beträffande Partrederi MS WS. Partrederiavtalet träffades den 13 maj 1977. Av avtalet framgår att redarna kom överens om att bilda partrederi för att under delad ansvarighet gemensamt driva sjöfart med ett fartyg som i avtalet benämns nybyggnad nr 86. Detta fartyg var beställt av Götaverken Sølvesborg AB och avsett att levereras i augusti 1977. Avtalet anmälde till sjöfartsregistret den 6 juli 1977. Fartyget levererades till rederiet och rederiet bedrev under en kort period sjöfart med fartyget. Till följd av en tvist mellan redarna och varvet kom dock köpet av fartyget sedermera att hävas, vilket medförde att fartyget återgick till varvet. Enligt en underrättelse från sjöfartsregistret, dagtecknad

den 20 november 1980, undanröjdes samma dag inskrivningen av partredarnas förvärv av fartyget varvid varvet återinfördes som dess ägare. I december 1980 sålde varvet fartyget till en utländsk köpare varefter fartyget avregistrerades ur sjöfartsregistret.

När det gäller Partrederi N framgår följande av utredningen. Partrederiavtalet träffades den 15 juni 1977. Av avtalet framgår att redarna kom överens om att bilda partrederi för att under delad ansvarighet gemensamt driva sjöfart med ett fartyg som i avtalet benämns nybyggnad nr 89. Även detta fartyg var beställt av Götaverken Sölvesborg AB men avsett att levereras först i oktober 1978. Till följd av en tvist mellan redarna och varvet även beträffande detta fartyg kom dock köpet aldrig att fullbordas och fartyget levererades inte heller till redarna. Fartyget såldes i stället till en utländsk köpare i slutet av år 1980. Detta partrederi kom därmed aldrig att driva någon sjöfart.

Med hänsyn till vad som sålunda framgår av utredningen råder det ingen tvekan om att bägge partrederierna var upplösta sedan länge då tingsrätten tog upp advokatfirmans talan mot rederierna till prövning.

Partsbehörighet för ett upplöst partrederi

Den särskilda behörighet som partrederier har utgör framförallt ett skydd för tredje mans intresse att vid rättegång kunna vända sig mot en företrädare för samtliga redare (jfr NJA II 1891 s. 22 f.). Såvitt gäller förpliktelser som uppkommit i partrederiets verksamhet gör sig det intresset lika mycket gällande oavsett om partrederiet upplösts eller inte när talan väcks. Frågan i

vad mån ett partrederis särskilda behörighet att uppträda som part kvarstod även efter det att rederiet upplösts aktualiserades i NJA 1902 s. 279. En assurancesförening förde i målet talan mot ett partrederi vars fartyg hade förolyckats flera år tidigare. Huvudredaren invände att talan inte borde riktats mot rederiet utan mot de personer som var delägare i fartyget när detta förolyckades. Att partrederiet således var upplöst när talan väcktes hindrade emellertid inte att talan togs upp till prövning. Jfr härtill även Platou, a.a., s. 175, som anför att partrederiets upplösning inte påverkar tredjemans rätt. Dennes rätt att få en dom mot rederiet kvarstår enligt Platou på samma sätt som om rederiet inte var upplöst när det gäller före upplösningen uppkomna ännu inte infriade förpliktelser.

Att ett partrederi har upplösts är enligt detta synsätt inte tillräckligt för att den särskilda partsbehörigheten också skall anses ha upphört. Behörigheten får anses kvarstå när det gäller förpliktelser som uppkommit före upplösningen. Om talan emellertid avser en förpliktelse som uppkommit efter det att partrederiet upphört med sin verksamhet får det – med hänsyn till den säregna processuella ställning som gäller för ett partrederi – anses föreligga rättegångshinder.

Sammanfattande bedömning

Talan i det mål som EA och medparter klagat över domvilla i har avsett ersättning för juridiskt biträde som lämnats under perioden november 2002 – mars 2004. Av utredningen framgår att partrederierna när biträdet lämnades var upplösta sedan mer än tjugo år. Partrederierna har således inte varit behöriga att uppträda som parter i målet. Det förelåg alltså ett rättegångshinder vid tingsrätten då rätten tog upp målet till prövning.

Tingsrättens dom skall därför undanröjas på grund av domvilla, och den av advokatfirman vid tingsrätten förda talan skall avvisas.

Vid denna utgång skall EA och medparter befrias från skyldigheten att ersätta advokatfirmans rättegångskostnader i hovrätten och de själva tillerkännas ersättning för sina rättegångskostnader där och i Högsta domstolen. De begärda ersättningarna får anses skäliga.

_____

_____

_____

I avgörandet har deltagit: justitieråden Johan Munck, Gertrud Lennander,
Dag Victor (referent), Severin Blomstrand och Ella Nyström
Föredragande revisionssekreterare: Håkan Lundquist